Elan

Diqqət!

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti 6219.01 “Kulturologiya və onun ümumi məsələləri” ixtisası üzrə doktorantura pilləsi üçün imtahan proqramını təqdim edir. Müəlliflər Tarix üzrə elmlər doktoru, Azərbaycan Turizm və Menecment Universitetinin professoru Minaxanım Rafiq qızı Əsədova, AMEA Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun ümumi işlər üzə direktor müavini, kulturologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Namiq Abbasov, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin prorektoru, kulturologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Sədaqət Əliyevadır:

ÖN SÖZ

Proqram 6219.01 – “Kulturologiya və onun ümumi məsələləri” ixtisasına əsasən fəlsəfə doktoru minimumlarının verilməsi məqsədilə müvafiq məşğələlərin aparılması üçün nəzərdə tutulmuşdur. Doktorant hazırlığı prosesində istifadə olunan bu proqram elmi dərəcə almağa hazırlaşan mütəxəssislərin ixtisas üzrə ümumi nəzəri hazırlığında və peşə yönümlü biliklərinin genişlənməsində mühüm rol oynayır.

Kulturologiya fənni üzrə hazırlanmış yeni proqramda fənnin predmeti, obyekti və subyektinin tədqiqi öz əksini tapmış, məqsəd və vəzifələri göstərilmişdir. Proqramda kulturologiyanı əhatə edən mədəniyyətşünaslığın müxtəlif aspektlərinə dair təhlillər yer almışdır.

Bu gün mədəniyyətin və beynəlxalq mədəni əlaqələrin inkişaf konsepsiyası xalqımızın əsrlər boyu çətin, həm də təmkin və səbrlə əldə etdiyi mədəni-mənəvi sərvətlərin, milli dəyərlərin varisliyinin təsdiq və təmin edilməsini, habelə folklor inciləri, milli ənənələrin və mərasimlərin qorunması və təbliğini millətlərarası mədəni əməkdaşlığın və xarici ölkələrlə qarşılıqlı yaradıcılıq ənənələrini nəzərdə tutur.

Mədəniyyətin başlıca vəzifəsi cəmiyyətin, dövlətin və ümumilikdə bəşəriyyətin ilkin əsası olan insanın kamilləşməsinə yardım etməkdir. Kamil insan dünya mədəniyyət siyasətində başlıca idrak obyekti olmaqla bərabər bütövlükdə mədəniyyətin aparıcı qüvvəsinə çevrilir və bəşər mədəniyyətində aparıcı funksiyaları yerinə yetirir. Struktur etibarilə proqram beş hissədən ibarətdir. Proqramda bütövlükdə kulturologiyanı əhatə edən mədəniyyətin nəzəriyyəsi, kulturologiya tarixi, sosial və tətbiqi kulturologiya kimi əsas sahələr qruplaşdırılmış formada və ardıcıllıq gözlənilməklə öz əksini tapır. Mövzuların sistemli və əlaqəli formada qurulması tədris prosesinin rahatlığını təmin etməklə bərabər həm də mənimsəmə faizinin yüksək olmasına, elmi problemin asan qavranılmasına yardım göstərir.

Proqramın sonunda Azərbaycan, rus və xarici dillərdə ədəbiyyat siyahısı verilmişdir. Burada ixtisas üzrə elmi biliklərin genişləndirilməsi və səmərəliliyinin artması üçün faydalı ola biləcək bir çox ixtisas, metodoloji və ümumi ədəbiyyat siyahısı yer almışdır.

Proqramdan həmçinin multidistiplinar fənlərin tədrisində, ali məktəblərdə, əyani və qiyabi mütəxəssis hazırlığında və digər sahələrdə istifadə etmək olar.

Minimum proqramının məqsəd və vəzifələri

Doktoranturaya qəbul olunanlar ixtisas (Sənətşünas- kulturoloq) sahəsində müstəqil tədqiqat işlər aparmaq, tədqiq olunan problemin aktuallığını əsaslandırmaq, tədqiqatin məqsəd və vəzifələrini müəyyən etmək bacarığına və tədqiqatın metodologiyası barədə biliklərə malik olmalıdırlar.

İxtisas üzrə minimum proqram- sənətşünas-kulturoloq ixtisas istiqaməti üzrə dissertrant və doktorantın bilik səviyyəsini müəyyən edəcəkdir; ixtisas sahəsində elmi-tədqiqat işinin məqsədləri, elmi-tədqiqat mətninin yazılması və tədqiqat nətıcələrinin təcrübədə həyata keçirilməsi bacarıqlarını müəyyən edəcəkdir.

Dissertrant və doktorant bilməlidir:

- Ali təhsil müəssəsi proqramları həcmində İxtisasa aid olan fənlərin tarixini bilmək;
- İxtisasa aid ədəbi mənbələr barədə böyük informasiyaya sahib olmaq;
- Dünya mədəniyyətinin inkişaf kontekstində kulturologiyanın nəzəri əsaslarını və tarixini bilmək;
- Müasir kulturologiyanın vəziyyəti, tendensiyaları və problemləri haqqında biliklərə sahib olmaq. Bədii prosesləri xarakterizə edən əsərləri bilmək.

Doktorant və dissertant:

- Mədəniyyətin nəzəriyyəsinin tarixi ilə bağlı ədəbi mənbələrlə işləməyi bacarmalıdır;
- Tarixi konteksti nəzərə alaraq kulturologiyanın konsepsiyalarını təhlil etməyi bacarmalıdır (üslubi və formal təhlil);
- Tədqiqatın elmi nəticələrini müstəqil və faktlarla əsaslandırmağı bacarmalıdır.

Məşğələlərin bölgüsü

Sıra №-si	Bölmə və mövzular	Mühazirə	Məsləhət
	Birinci bölmə. Kulturologiyanın nəzəriyyəsi		
1	Kulturologiya anlayışı, strukturu və funksiyaları	2 s.	

2	Kulturologiyanın metodologiyası	2 s.	
3	Mədəniyyət haqqında nəzəri konsepsiyalar	2 s.	
4	Maddi və mənəvi mədəniyyət	2 s.	
5	Mədəniyyət və sivilizasiya	2 s.	
6	Mədəniyyətlə təbiətin harmoniyası və simvollar	2 s.	
7	Elitar və kütləvi mədəniyyət	2 s.	
8	Mədəniyyət və dil	2 s	
9	Mədəniyyətin maarifçilik konsepsiyası və bədii mədəniyyət	2 s	
	İkinci bölmə. Kulturologiyanın tarixi və istiqamət sahələri		
10	Mədəniyyətin erkən dövrü	2 s.	
11	Mədəniyyətə baxışlar: (qədim dövr, antik dövr, orta əsrlər)	2 s.	
12	Qərb və Şərq mədəniyyəti.	2s	
13	Mədəniyyətin intibah dövrü, Barokko və Klassisizm	2 s.	
14	Azərbaycan mədəniyyətinin dövrləşməsi	4 s.	
15	Azərbaycan Demokratik Respublikası dövründə sosial-mədəni vəziyyət	4 s.	
16	Mədəni tərəqqi və mədəni tənəzzül	2 s.	
17	Mədəniyyətin əsas sahəsi olan turizmin yaranması	2 s	
	Üçüncü bölmə. Mədəniyyətin fəlsəfəsi (kulturfilosofiya – mədəniyyət haqqında fəlsəfi biliklər)		
18	Klassik alman kulturfəlsəfəsi: İ.Kant, F.Hegel	2 s.	
19	Aksioloji fəlsəfə (V.Vindelband, Q.Rikkert) Simvolik fəlsəfə (E.Kassirer)	2 s.	
20	Mədəniyyətin qneseologiyası: Özünüdərk mədəniyyəti	2 s.	
21	Mədəniyyətdə ekzistensialist fəlsəfə	2 s.	
22	Özünüdərk mədəniyyəti	2 s.	
23	Mədəniyyətdə strukturalist və poststrukturalist fəlsəfə	2 s.	
24	İndustrial və postindustrial cəmiyyətin sosial-mədəni konsepsiyaları	2 s.	
25	Mədəniyyətdə böhran və onun Azərbaycanda təzahür elementləri. Submədəniyyət anlayışı	4 s.	
	Dördüncü bölmə. Sosial kulturologiyanın əsas istiqamətləri		
26	Yeni dövrün mədəniyyətində gender münasibətləri	2s	

27	Müasir dövrdə dövlət və qeyri-dövlət təşkilatlarının mədəniyyətin inkişafında rolu və təsnifatı.	2s	
28	Cəmiyyətin inkişafında mədəniyyət və iqtisadi şəraitin qarşılıqlı əlaqəsi.	2s	
29	Cəmiyyətdə texniki tərəqqi ilə mədəniyyətin qarşılıqlı əlaqəsi.	2s	
30	Cəmiyyətdə mədəni proseslərin sosial cəhətdən nizamlanması.	2s	
31	Müasir şəhər və kənd mədəniyyətləri və insan.	2s	
32	Müasir gəncliyin mədəniyyətinin əsas xüsusiyyətləri və elementləri.	2s	
33	İşgüzarlıq mədəniyyəti anlayışı və onun əsas xüsusiyyətləri.	2s	
34	Mədəniyyət və şəxsiyyətin sosiallaşması.	2s	
	Beşinci bölmə. Kulturologiyanın müasir problemləri		
35	Müasir Azərbaycan mədəniyyəti	2s	
36	YUNESKO – nun məqsəd və vəzifələri	2s	
37	Multikulturalizm:tarixi, mahiyyəti və əsas xüsusiyyətləri	2s	
38	Mədəniyyət siyasətinin milli və dini aspektləri	2 s.	
39	Tarixi-mədəni turizmin kulturoloji aspektləri.	2s	
40	Etik, hüquqi və siyasi mədəniyyət	2 s.	
41	Demokratiya və vətəndaş cəmiyyəti mədəniyyəti	2s	
42	Mədəni insan düsturu	2 s.	
43	Liderlik mədəniyyəti	2 s.	
44	Müstəqillik illərində Azərbaycanın mədəniyyət siyasətinin prioritetləri	2s.	
45	Azərbaycanla inkişaf etmiş dünya dövlətlərinin mədəniyyət siyasətinin müqayisəli təhlili	2 s.	
46	Azərbaycan muzeylərinin yaradılması və kulturoloji istiqamətdə öyrənilməsi	2s	
47	Heydər Əliyev tərəfindən müəyyənləşdirilən mədəniyyət konsepsiyasında varislik faktoru	4s.	
48	İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə mədəni quruculuq	2s	
49	Milli mədəniyyətimizin dünyaya inteqrasiyasında Azərbaycan diasporunun rolu.	2s.	

50	Azərbaycanın tarixi və mədəni irsinə qarşı Ermənistanın törətdiyi cinayətlərə beynəlxalq təşkilatların ikili standart mövqeyi.	2s.	

Mövzuların izahı

Birinci bölmə. Kulturologiyanın nəzəriyyəsi

1. Kulturologiya anlayışı, strukturu və funksiyaları

Kulturologiya insan və cəmiyyətin, şəxsiyyətin formalaşması haqqında elm kimi. Kulturologiyanın mədəniyyəti, sivilizasiyanı, onun tarixini, insanla mədəniyyətin qarşılıqlı əlaqəsini və qarşılıqlı təsirini öyrənən bir elm olması. "Mədəniyyət" sözünün etimologiyası. "Mədəniyyət" sözünün şərq analoqları: Çində-jen, Hindistanda-dharma kimi səslənməsi. Anadolu türklərinin bu sözü "kültür" kimi işlətmələri. Roma natiqi, yazıçı və filosof MarkTulli Siseronun "Tuskulan söhbətləri" əsəri. Mədəniyyətə aid olan ilk əsər ingilis tarixçisi E.Teylorun "İbtidai mədəniyyət" (1871) adlı kitabı. Amerikalı alim L. Uaytın "Mədəniyyət haqqında elm"(1949) kitabı.

Ruhi istehsal sistemi: konseptual-nəzəri ifadə, etik ifadə, bədii-estetik ifadə, praktik ifadə. Ruhi (mənəvi) dəyərlərin mühafizə sistemi: Bioloji mühafizə. Süni mühafizə. Mənəvi sərvətlərin yayılması prosesi: Təhsil sistemi, Kütləvi informasiya vasitələri. Mədəniyyət müəssisələri. Mənəvi mədəniyyətin tərkib hissələri. Mədəniyyətin strukturu. Struktur elementləri. Submədəniyyət, əksmədəniyyət. Mənəvi mədəniyyətin funksiyalarının sayının müxtəlif cür verilməsi. Prof. V.Q.Draçın mədəniyyət konsepsiyası. prof. A.A.Raduqinin mədəniyyət konsepsiyası. Mədəniyyətin əsas funksiyaları.Mədəniyyətin inkişaf qanunları

2. Kulturologiyanın metodologiyası

Kulturologiyanın ümumi metodoloji əsasları: tarix, məntiq, dialektika, antropologiya, qneseologiya. Tarixilik prinspinin üç əsas funksiyası: idraki, metodoloji və dünyagörüşü. Məntiq – təfəkkürün forma və qanunları haqqında elmdir. Məntiqi metod mədəniyyətin obyektiv inkişaf proseslərini bəşəriyyətin inkişafı naminə düzgün anlamağa imkan verir. Aristotelin deduktiv məntiqi. Frensis Bekonun induiktiv metodu, İmmanuel Kantın formal, metafizik məntiqi, Hegelin dialektik məntiq. Lütvizadənin qeyri-səlis məntiqi. "Çoxluqlar nəzəriyyəsi". Sistemli yanaşmaya əsaslanan kulturoloji metodologiya: dialektika; tarixilik prinspi; məntiq (LütviZadənin qeyri-səlis məntiqi daxil olmaqla)

3. Mədəniyyət haqqında nəzəri konsepsiyalar

Mədəniyyət haqqında nəzəri konsepsiyalar. L.A. Uaytın mədəniyyət müddəası. Energetik konsepsiyası. Üç altsistem: texnoloji, ideoloji, sosial. A. Maslounun mədəniyyət və insan müddəası. Təlabatın beş səviyyəsi: fizoloji tələblər; sülh, təhlükəsizlik və özünümühafizəyə olan tələbat; məhəbbət və birliyə olan tələbat; özünütəsdiq və etirafa olan tələbat; özünüaktuallaşdırmaq və yaradıcılıq vasitəsi ilə təkmilləşdirmə tələbatı, L.E. Gertmanın elmi yanaşmaları – antropoloji yanaşma, sosioloji yanaşma, fəlsəfi yanaşma. V.S. Polikarpovun elmi yanaşmaları – sistemli yanaşma, fəaliyyətyönümlü yanaşma, dəyərləndirici (aksioloji) yanaşma. Ziya Gögalp. Kültür və mədəniyyət konsepsiyası. "Türkçülüyün əsasları" əsəri. Kültürmahiyyətcə milli, mədəniyyət isə beynəlmiləldir. Kültür milli olduğu halda, mədəniyyət uluslararasıdır, beynəlmiləldir. Kültür və mədəniyyətin birləşmə və ayrılma vəziyyəti. P.A. Sorokin "Sosial və mədəni dinamika" əsəri. Əşyalar aləmi (konkret əşyalar); subyektiv aləm (insan); transsubyektiv aləm (ruhi mahiyyət, ideyalar, düşüncələr);

4. Maddi və mənəvi mədəniyyət

Mədəniyyətin tam sisteminin iki böyük sahəsi: maddi və mənəvi mədəniyyət. Mədəniyyətə kulturoloji yanaşmanın mənası: bu fenomenin özündə maddi və mənəvi istehsalın nəticələrini əks etdirməsi. Maddi mədəniyyət insanın maddi istehsal fəaliyyətinin bütün sahələrini əhatə etməsi. (Əmək vəsaitləri, yaşayış və gündəlik məişət əşyaları, geyim, nəqliyyat vasitələri və s.). Mənəvi mədəniyyətə isə mənəvi istehsal sahəsi və onun nəticələri, məhsulları aid edilir. Buraya şüurun bütün sahələri – elm, mənəviyyat, tərbiyə və maarif, hüquq, fəlsəfə, incəsənət. ədəbiyyat, folklor, din və s. aiddir. Mədəni fəaliyyətin iki növü: yaradıcı və reproduktiv.

5. Mədəniyyət və sivilizasiya

Mədəniyyət və sivilizasiyanın tarixi kökləri. Mədəniyyət sosial hadisə kimi. Sivilizasiya mədəniyyətin ali səviyyəsi kimi. Mədəniyyət və sivilizasiyanın oxşar və fərqli cəhətləri. İlk dəfə XVII əsrin 60-cı illərində fransız dilində yaranan "sivilizasiya" anlayışının Holbax tərəfindən formalaşdırılması. Sivilizasiyanın təkamül mərhələləri. Sivilizasiya və onun nəzəriyyəsi. XX əsrdə alimlər tərəfindən mədəniyyət və sivilizasiyanın fərqli cəhətlərinin müəyyən edilməsi. Nəzəriyyənin Almaniyada O.Şpenqler, İngiltərədə A.Toynbi və Rusiyada N.Berdyayev tərəfindən araşdırılması. Sivilizasiyanın əsas əlamətləri. Qərb və Şərq sivilizasiya

tipləri. Azərbaycan sivilizasiyanın ən qədim mərkəzlərindən biri kimi. Əhməd Ağaoğlunun "Üç mədəniyyət" əsəri.

6. Mədəniyyətlə təbiətin harmoniyası və simvollar.

İnsandan asılı olmayaraq mövcud olanlar (dünya, təbiət, natura), insan tərəfindən yaradılan (həm ictimai, həm də şəxsi olan fiziki və mənəvi varlıqlar) arasındakı fundomental fərq - fəlsəfi fikrin tarix boyu diqqəti cəlb edən problem kimi. Təbii yarananla süni surətdə formalaşan, torpaqda yetişənlə insan fəaliyyətinin nəticələri arasındakı fərq - təbiətlə mədəniyyət arasındakı əsas fərq kimi. İnsanın təbiətlə münasibətində təbiətin mənəvi, xüsusən estetik cəhətdən dərk edilməsi. İncəsənət - təbiətə estetik münasibətin ən yüksək forması kimi. Ekoloji mədəniyyət. Simvol – varlığı anlamağın daxili müşahidəyə əsaslanan arxaik forması kimi. Simvolların insanların davranış normaları və təfəkkür obrazlarını özündə təsbit etməsi. Mifaloji rəmz. Qədim "müdrikliyin açarı" hesab edilən Taro insanın həyat təcrübəsinin 21 mərhələsi. Kulturoloq Yunqtaroda görə insanın özünütəsdiqi üçün bir birini tamamlayan iki yanaşma: intravert və ekstravert.

7. Elitar və kütləvi mədəniyyət.

Kulturoloji nəzəriyyədə "elitar mədəniyyətin yeri. "Elita" mənşəcə fransız sözü olub, mənası "ən yaxşı, seçilmiş" deməkdir. Elitar mədəniyyətin mədəniyyət sistemində yeri və mövqeyi. Mədəni elita. Elitar mədəniyyət mərkəzləri və institutları. (Elmi müəs., ali təhsil müəs., elmi məktəblər, parlament yığıncaqları və . s) Azərbaycanda elitar mədəniyyət.
"Kütləvi mədəniyyət" sosial mədəni fenomen kimi. Kütləvi mədəniyyətin fəaliyyət sahələri və əsas institutları. (Kütləvi ümumtəhsil məktəbi, kütləvi siyasi hərəkat, küt. bədii mədəniyyəti əks etdirən asudə vaxt sənayesi və s.)

8. Mədəniyyət və dil.

Mənəvi sərvətlərin yalnız yaradılması deyil, onların yayılmasının mədəniyyətin inkişafındakı rolu. Mənəvi sərvətlərin həm şaquli(digər nəsillərə), həm də üfiqi surətdə (digər xalqlara) 3 müstəqil qrupa bölünməsi. 1. Təhsil sistemi; 2. Kütləvi informasiya vasitələri; 3. Mədəniyyət müəssisələri.
Kommunikativ mədəniyyət, ünsiyyət mədəniyyəti. Mövcud olan işarət üsullu kommunikasiyalar və onların vasitəsi ilə ötürülən mədəniyyət dili. 1. Təbii dillər; 2. Süni dillər; 3. İkinci dərəcəli dillər. Semiotika (sema-işarə yunan). Qermanevtika-(hermenia- izah etmə) qədim elm.

Dil fəal ünsiyyət vasitəsi, ictimai hadisə kimi. Ana dilimiz Azərdaycan dilinin özünəməxsusluğu.

9. Mədəniyyətin maarifçilik konsepsiyası və bədii mədəniyyət.

Azərbaycan marifçiləri: A.A. Bakıxanov. Əsərləri: Tərəqqinin yeganə yolu elm və maarifçilikdir. Maarifçilik islam ənənələri ilə müasir tərəqqinin birləşməsi və əxlaqi kamilliyi təmin edir. M.F. Axundov. Əsərləri: Maarifçilik cəmiyyətin qüsurlarının aradan qaldırılmasının, əxlaqın dəyişdirilməsinin, idrakın kamilləşməsinin əsasıdır. Həsən bəy Zərdabi. "Əkinçi". Üç tribuna: maarif, mətbuat, teatr.

Bədii yaradıcılıq fəaliyyətinin nəticəsi olan, ədəbiyyat və incəsənət əsərlərinin, folklor, bədii sənət növlərin və peşələrin estetik əhəmiyyətini formalaşdıran xüsusiyyətlərdir. Mədəniyyətin inkişafında incəsənətin rolu zəruridir.

İncəsənəti insan fəaliyyətinin digər formalarından fərqləndirməyə imkan verən xüsusiyyətləri Incəsənət bədii yaradıcı fəaliyyətin nəticəsidir və eyni zamanda bəşəriyyətin mədəni tarixi təcrübəsinin reallaşmasıdır. Bədii obraz təkcə gerçəkliyin zahiri uyğunluğu kimi deyil, həm də həmin gerçəkliyə yaradıcı münasibət formasında, düşüncə üsulu, real həyatın tamamlayıcısı kimi təzahür edir.

İkinci bölmə. Kulturologiyanın tarixi və istiqamət sahələri

10.Mədəniyyətin erkən dövrü.

İbtidai mədəniyyətin bəşər tarixinin ilk mərhələlərindən meydana gəlməsi. Poleolit dövründə odun əldə edilməsi. Yığıcılıq və ovçuluq mədəniyyəti. Arxaik mədəniyyətin 30 min illik tarixə malik olması. İbtidai insanların dünya haqqında təsəvvürlərinin dini formaları. Totemizm. Animizm. Magiya. Fetişizm. Mifologiya. Mif kollektiv şüurun inikası kimi. Miflər qədim mədəniyyətlərin irsi kimi.

Əmək alətlərinin düzəldilməsi - ibtidai incəsənətin ilk nümunəsi kimi. Daş, tunc və dəmir dövrü. Daş dövr, paleolit (e.ə. 2.5-3milyon ildən-e. ə 12minilliyə qədər), mezolit dövrü (e.ə. 12 minillikdən-e. ə 8minilliyə qədər) neolit dövrü (e.ə. 7 minillikdən-e.ə. 6 minilliyə qədər)

İlk ibtidai təsviri sənət əsərləri: Heykəlciklər, rəsmlər, təsvirlər və s. Dekorativ sənət növləri: daş və sümük üzərində işləmələr, relyeflər və s. İbtidai icma dövrünün sonunda bədii sənətlər: bürünc, qızıl, gümüş əşyaların hazırlanması, memarlıq tikililəri-qalalar, yaşayış məskənləri, dəfn üçün məqbərələr.

11.Mədəniyyətə baxışlar: (qədim dövr, antik dövr, orta əsrlər).

Qədim Misir yazısının meydana gəlməsi (IVmin. sonu). Əlifba işarələri. Qədim Misir piramidalarının "dünyanın 7 möcüzəsindən" biri olması. Misir mədəniyyətinin dünya mədəniyyətinə təsiri.

Mesopotamiya mədəniyyətinin b.e.ə. IV-III minilliklərdə yaranması. Piktoqrafiya (şəkli yazı). III minillikdə şumer yazı sisteminin mixi yazı sisteminə çevrilməsi. E.ə. III min. əv. Şumer ədəbiyyatının çiçəklənməsi, (əfsanələr, himnlər, mərsiyələr, dastanlar və s.)

Çin mədəniyyəti tarixinin e.ə. III-II minillikdən başlaması. E.ə. II minillikdə yazının meydana gəlməsi.

Qədim İran mədəniyyətinin yaradılmasında İranın tayfa və xalqlarının, Orta Asiya və Azərbaycan xalqının rolu. Zərdüştliyin qəbul edilməsi (e.ə. VII əsr)və farslar arasında yayılması. "Avestada"da İran mədəniyyəti hıaqqmda məlumatlar.
Qədim Türklərin ilk mədəniyyəti (bozqır mədəniyyəti). Saray memarlıq ansamblları. Saray tikililəri. İstanbulda Topqapı sarayı. Memar Sinan (XVI əsr);
"Antik" sözünün mənası. Antik mədəniyyət və varisləri. Yunanıstanın ən qədim sivilizasiyalarının tarixinin e.ə. III-II minillikdən başlaması.

Klassik dövr (e.ə. Vl-IVəsrinlyar.) Afinanın yunan mədəniyyət mərkəzinə çevrilməsi.

Son klassika(e.ə. IVəsrin I yar.) Ellinizm dövrünün mədəniyyəti (e.ə. IVəsrin II yarısından e.ə. I əsrədək).
Roma mədəniyyətinin XII əsrdən çox yaşaması. Respublika dövrü (e.ə. VI-I əsrlər). Portret sənəti. Teatr. Bədii ədəbiyyat.

Orta əsrlərdə Avropa mədəniyyəti. Karolinqlər sülaləsi dövründə mədəniyyət. Böyük Karlın mədəniyyətə münasibəti. Almaniya, Fransa və İtaliya dövlətlərinin yaranması. Mədəniyyətin dirçəlməsi. Roma ənənələrinin məhz Bizans tərəfindən mənimsənilməsi. Xristianlığın yayılması və təqib edilməsi.
VII əsrin I yarısında Məkkə şəhərində yeni dinin-islamın yayılması. Ərəb dili-dövlət dili və millətlərarası ünsiyyət vasitəsi kimi. VIII-XIII əsrlərdə bir çox yunan, Roma və Bizans müəlliflərinin əsərlərinin ərəb dilinə tərcüməsi.
Quran-müsəlmanların universal ensiklopediyası kimi. Surə və ayələr. Hədislər.
Müsəlman ölkələrinin tarix və mədəniyyətinin Qafqaz və Orta Asiya bədii ənənələrinə təsir göstərmiş İran və Türkiyə ilə sıx bağlılığı.

12. Qərb və Şərq mədəniyyəti.

Mədəniyyətlərin Qərb və Şərq tiplərinə bölünərək təkcə ərazi faktoru ilə bağlı deyil, bir sıra müxtəlif xüsusiyyətlərinə görə fərqlənməsi:dünyanı öyrənməyin və tanımağın metod və üsulları; dəyərləndirmə kodeksi; dünyagörüşünün istiqamətlənməsi; ictimai-siyasi və iqtisadi sistemləri. Qərb mədəniyyətinin daha çox individuallığa, yeniliyə, dinamik həyat tərzinə yaxınlığı. Qərb mədəniyyətinin əsas mərhələləri: klassik antik mədəniyyət, ellinistik-roma mədəniyyəti, orta əsr xristian mədəniyyəti, yeni avropa mədəniyyəti. Qərb

mədəniyyətinin əsas xüsusiyyətləri. (Şəxsiyyətə hörmət, məsuliyyət, dinamizm, rasional yanaşma)

Şərq mədəniyyətinin dünya sivilizasiyalarındakı əzəmətli rolu. Şərqdə yenilik qədimliyi, ənənəliyi dağıtmır, onunla orqanik vahidlik yaratmağa çalışır. Şərq mədəniyyətinin əsas inkişaf mərhələləri: Qədim Şərq (Misir, Mesopotamiya, Çin, Hindistan) mədəniyyəti, Qədim türk məd. Ərəb-müsəlman mədəniyyəti. Şərq mədəniyyətinin əsas xüsusiyyətləri (Böyüklərə hörmət, sadiqlik, dözümlük, daxili təmizliyə meyillik, ənənələrin qorunması və s.).

13. Mədəniyyətin intibah dövrü, Barokko və Klassisizm

İntibah dövrünün mərhələləri XIII-XVI əsrlər. Renesans sözünün etimologiyası. İlk intibah (XIII-XIV əsrlər). Roman və Qotika incəsənəti. Dante, Cotto, Kavallini. Heykəltəraşlıq. N.Pizano. Bədii ədəbiyyat: F.Petrarka, C.Bokaçço. Rəssamlıq-Duçço.

Erkən intibah, yüksək intibah. Təsviri incəsənət: Leonardo da Vmçi, Rafael Santi, Mikelancelo. Poeziya: Ariosto, Tasso. Elm: riyaziyyat, astronomiya. C.Bruno, Q.Qaliley, Kopernik.

Son intibah: Realistlər və nominalistlər təbii-elmi fikirlərin və azadfikirliliyin yaranmağa başlanması. Şimali Avropa intibahı: İtaliya intibahında estetik, şimal intibahında etik problemlərin ön plana çəkilməsi.

Yeni üslub-barokkonun yaranması (XVII əsr). Bu terminin mənası. Barokko bədii məntiqinin katolik kilsəsinin maraqlarını müdafiə etməsi. Barokkonun memarlığa təsiri. İtaliya heykəltəraşı və memarı Lorenso Bernini-barokko üslubunun banisi kimi. XVII əsrin II yarısında incəsənətdə "klassisizm" üslubunun təsdiqlənməsi. Bu üslubun əvvəl İspaniya, sonra Fransa, əsrin sonunda isə İngiltərəyə keçməsi.

14. Azərbaycan mədəniyyətinin dövrləşməsi.

1. Sivilizasiyadan qabaq b.e.ə. IX əsrə qədər. paleolit (quruçay mədəniyyəti), mezolit və neolit. Şüurlu əməkdən incəsənətə tədrici keçid. Piktoqrafik yazının yaranması.
2. B.e.ə. XI əsrdən b.e. III əsrinə qədər. Manna, Midiya, Atropatena antik dövlətləri daxilində mədəni inkişaf.
3. III-XI əsrin I yarısına qədər. Sasanilər, Ərəb xilafəti və Səlcuq imperiyası daxilində feodal mədəniyyəti. Zərdüşt Midiya və ellin quldarlıq mədəniyyətindən monoteist xristian və islam mədəniyyətinə keçid.
4. XII-XIV Azərbaycan intibahı dövrü.
5. XVIII – feodal mədəniyyətindən yeni dövr Azərbaycan mədəniyyətinə keçid.
6. XX əsrin 1918-1920-ci illərdə "ilk respublika" adlanan ADR siyasi demokratiya mədəniyyətinin təşəkkülü.
7. XX əsrin 1920-1990-cı illəri əhatə edən "ikinci respublika" adlanan totalitar sovet dövrü.

8. Demokratikləşən və modernləşən Azərbaycan mədəniyyətinin “üçüncü respublika” adlanan müasir dövrü.

15. Azərbaycan Demokratik Respublikası dövründə sosial mədəni vəziyyət.

Əhalinin sosial rifahının yüksəldilməsi. 1918-iyun 17-də Azərbaycan Cümhuriyyəti və Xalq Səhiyyəsi və Himayədarlıq nazirliyinin yaradılması. 1918-iyun 27 türk dilinin dövlət dili elan edilməsi. Təhsilin ana dilində aparılması ilə əlaqədar 1918 avqustun 28 qərarı. 1918 dekabr 27-də türk dilinin orduda (Səməd bəy Mehmandarov) dövlət dili kimi işlədilməsi haqqında qərar. Mətbuatın inkişafı. 1919-cu il sentyabrın 1-də Bakı Dövlət universitetinin açılması haqqında qərar. 1919-cu ilin dekabrı “İstiqlal” muzeyinin açılması. 1918-ci il 9 oktyabr Hökumət Dövlət Teatrın təşkili haqqında qərarı. Dövlət Türk opera-dram teatrının yaradılması. 1919 1 sentyabr qərarı ilə 100 azərbaycanlı gəncin Avropanın ali məktəblərinə təhsil üçün göndərilməsi.

16. Mədəni tərəqqi və mədəni tənəzzül.

Mədəni tərəqqi və mədəni tənəzzül. Mədəni tərəqqi - Kamildən daha kamilə doğru istiqamətlənən inkişaf prosesidir. Mədəniyyətin şaquli və üfüqi göstəriciləri. “Şaquli” göstəricinin hərəkətverici qüvvəsi- yaradıcı ziyalılar. “Üfüqi” göstərici – ziyalıların nisbətən konservativ, passiv müşahidəli istehlakçı hissəsi. Mədəni tənəzzül – təşkilat səviyyəsinin yuxarıdan aşağıya doğru deqradasiyası. Yazı sisteminin itməsi. Sivilizasiyaların çökməsi. Mədəniyyətin “aşağı həddi”.

17. Mədəniyyətin əsas sahəsi olan turizmin yaranması

M.Nemolyayeva və L.Xodorkova görə ingilis ədəbiyyatına istinadən, turizmin əsasının 1841-ci ildə qoyulması və ilk xarici səyahətin 1855-ci ildə Parisdə keçirilən Ümumdünya sərgisinə təşkil olunması. R.Zaçinyayev və N.Falkoviçə görə ilk mütəşəkkil turist qrupunun 1863-cü ildə İsveçrəyə səyahət etməsi, M.BirjakovagörəİngiltərədənFransaya ilk mütəşəkkil turların hələ 1815-ci ildə təşkil olunması. 1829-cu ildə dünyada ilk dəfə olaraq K.Baydeker tərəfindən hazırlanmış və nəşr olunmuş «səyahətçilərin soraq kitabçası» haqqında. İngilis keşişi Tomas Kukun müasir turizmin banisi hesab olunması.

Üçüncü bölmə. Mədəniyyətin fəlsəfəsi (kulturfilosofiya – mədəniyyət haqqında fəlsəfi biliklər)

18. Klassik alman kulturfəlsəfəsi: İ.Kant, F.Hegel

İ.Kantın “Saf ağlın tənqidi” və “Praktik zəkanın tənqidi” əsərləri. Əsərin əsas ideyası-aqnostisizm. İdrak zamanı baş verən çətinliklərin səbəbi obyekt deyil, idrak prosesinin subyektidir. İnsan zəkasının dərketmə imkanlarının məhdudluğu. Biliyin idrak fəaliyyətinin nəticəsi olaraq təsnifatı: Aposterior bilik, apriori bilik,

“öz-özlüyündə şeylər” – aqnostisizm. İdrak prosesinin sxemi. Mədəniyyətin qneseoloji funksiyası. İdrak zamanı zəkanın qarşılaşdığı keçilməz hüdudlar. Hissi seyrin formaları. Dərrakə formaları. Xalis əxlaq. Xalis əxlaq və real həyat. İmperativ əxlaq – Elə hərəkət elə ki, sənin hərəkətinin maksiması ümumi qanunvericiliyin prinsipi ola bilsin. Şərtsiz imperativin müasir izahı.

Ruh fəlsəfəsi. Subyektiv ruh – ayrıca insanın qəlbi, şüuru (“özü üçün ruh”). Obyektiv ruh – “ümumən cəmiyyətin ruhu”. Obyektiv ruhun ifadələri: əxlaq, vətəndaş cəmiyyəti, dövlət. Absalyut ruh - ruhun ali ifadəsi, əbədi mövcud olan həqiqət kimi. Absolyut ruhun ifadələri: İncəsənət, din, fəlsəfə. İncəsənət – insan tərəfindən mütləq ideyanın ifadəsi kimi. Mütləq ideyanı görüb onu ifadə etmək bacarığı (ilhamlanma) – dahi insanlar – incəsənətin yaradıcıları kimi. Din incəsənətin antitezisi kimi. Din – insanlara vəhy kimi Allah tərəfindən göndərilən mütləq ideyadır. Fəlsəfə - incəsənətin və dinin sintezi kimi. Fəlsəfə Hegelə görə “fikirlə zəbt olunan dünya”, ali bilik.

19. Aksioloji (V.Vindelband, Q.Rikkert) və simvolik fəlsəfə (E.Kassirer).

“Aksios” dəyər anlayışı kimi. Sokrat – Xeyir nədir? Sualının cavabı. Düzgün qiymətləndirmə, dəyərləndirmə. Faydalı və zərərli olanlar. Zamanla sıradan çıxmış dəyərlər. Yeni yaranmış dəyərlər. Mədəniyyətin aksioloji funksiyası. Sokrat – həqiqət etikası ən böyük mənəvi sərvətdir. Həqiqəti bilmək xeyirxahlıq deməkdir. Əxlaqi sərvətlər: xeyir, borc, ideal, şərəf, vicdan, xoşbəxtlik. Q. Rikkert – mədəniyyət dəyərlər sistemidir: həqiqət, gözəllik, ilahi müqəddəslik, mənəviyyat, xüsusi müqəddəslik. V. Vindelmand – mədəniyyət insanın dünyanı anlaması, və dərk etməsindən asılı olaraq, dəyərlər seçmək azadlığı sahəsidir. Dəyərlər dünyası məsuliyyəti hiss etmək dünyasıdır. Dəyərlər şüurdadır. Dəyərlərin gerçəklikdəki təcəssümü hər cür rifahın yaradılmasıdır. Dəyərlərin növləri. Simvolik fəlsəfə (E.Kassirer) “Simvolik formaların fəlsəfəsi” əsəri. İnsan fəaliyyəti sistemi “insanlıq” dairəsini cızır. Dil, əsatir, din, incəsənət, elm, tarixşünaslıq bu dairənin sektorlarıdır. İnsan simvolik kainatın nümayəndəsidir. Dil, əsatir, incəsənət bu kainatın hissələri kimi. Emosional dil. Poetik dil. Sivilizasiya simvolik təxəyyüllər və simvolik təfəkkürlərin məhsulu kimi.

20. Mədəniyyətdə psixoanaliz və neofreydizm (Z. Freyd, K.Yunq,K.Xorni, E. Fromm).

Psixikanın dinamik sxemi: O, Mən və Qeyri-mən. İnsan psixikasını şərtləndirən faktorlar. Həzzlər. Çıxarılma (sublimasiya). Libido. ErosTanatos. Mədəniyyət inkişaf etdikcə insan ehtirasları daha çox hallarda boğulur. Bu kütləvi psixozlara ümumxalq depressiyalarına gətirir. Kütlə, izdiham fenomeni. Neofreydizmin əsas cərəyanları. K.Yunq. Arxetiplər – universal təsəvvürlər. İnsanın məqsədi arxiteplərinşifrələrini açmaq.

21. Mədəniyyətdə ekzistensialist fəlsəfə

Ekzistensializmin predmeti. XIX əsrin ikinci yarısında Qərbi Avropada geniş yayılmış fəlsəfi cərəyan. Ekzistensializmin araşdırdığı problemlər: İnsan şəxsiyyətinin unikallığı. İnsanın özgələşmə problemi. İnsanın tənhalığı, baxımsızlığı problemi. Həyatın mənasızlığı problemi. Daxili seçim problemi. İnsanın daxili aləmi və ətraf həyatı arasında heyrət doğuracaq dərəcədə ziddiyyətlər. S. Kyerkeqor əsl mövcudolma, qeyri-əsil mövcud olma. Əsl mövcud olmanın mərhələləri. Karl Yaspers "Sərhəd situasiya". J.P.Sartr. A.Kamyu. Nihilizm.

22. Özünüdərk mədəniyyəti

Özünüidarə mədəniyyəti. İnsan dəyərinin mədəni ölçüsü. Özünüidarəetmənin effektivlik formulu. Özünüidarənin baza prinspləri, qaydaları və məntiqi. Öz "mən"ini idarəetmə Öz fikirlərinin və hisslərinin idarəedilməsi. Şəxsi təyinat və həyatın mənası. İki dəyişən amil: şərait və seçim. Arzular, maraqlar, məqsədlər və özünüidarə mənbələri. Fəaliyyətin nəticələri – müvəffəqiyyət meyarı kimi. Çətinliklər, uğursuzluqlar və məğlubiyyətlərin aradan qaldırılması. Özünü təkmilləşdirmə. Ünsiyyət mədəniyyəti. Münaqişələrin idarə edilməsi. Xoşbəxtlik – həyat stimulu kimi. Məhəbbət – enerji mənbəyi kimi. Rifah- özünüidarə nəticələrindən biri kimi. Sağlamlıq – özünüidarə şərti və göstəricisi kimi.

23. Mədəniyyətdə strukturalist və poststrukturalist fəlsəfə.

Strukturalizmin əsas nümayəndələri: J.Derrida, J.lakan, Bart, M.Fuko. Kulturoloji araşdırmalar üçün dilçilik elminin götürülməsi. F. De Sössür tərəfindən dilçilikdə işlənib hazırlanmış olan struktur metodunun insanın mənəvi həyatının digər sahələrinin öyrənilməsinə tətbiq edilməsi. Formalar: ümumbəşəri universalilər; intellektin fəaliyyətinin ümumi sxem və qanunları. "Əsas strukturlar" - İnsanın bütün mənəvi yaradıcı fəaliyyətini tənzimləyən şüuraltı mexanizmlərdir. Poststrukturalizm strukturun (tərkib hissələrə ayrılaraq) bölünməsi. Reprezentativ modelin simulyativ modellə əvəzlənməsi. Postmodernizmin əsas əlamətlərinin təsnifatı. Posmodernizm modernizmin davamı kimi. Postmodernizmin əsas nümayəndələri J.F.Lyotard, Fukuyama, Habermas. Derrida. Baudrillard. Postmodernizmin əsas xüsusiyyətləri. Etik dəyərlərin nisbi və dəyişkən, dini-mənəvi dəyərlərin və həqiqətin absurd qəbul edilməsi. İdarəetmədə totalitar sistemlər yerinə çoxuclu və açıq demokratik dəyərlərə söykənən idarə sisteminin qəbul edilməsi. Mədəniyyətin müxtəlif növlərində postmodernizmin təzahürü; Postmodernizm və kütləvi mədəniyyətt. Sovet ideologiyasının çöküşü ilə postmodernizmə marağın artması.

24.İndustrial və postindustrial cəmiyyətin sosial-mədəni konsepsiyaları.

Postindustrial konsepsiyalar: kapitalist istehsalının Amerika modelinə əsaslanan liberal konsepsiya (D.Bell, Z.Bzejinski, Q.Kan, O.Tofler, Bouldinq), Avropa modelinə əsaslanan radikal modellər (Turen, Arona, Furastye). İctimai inkişafın üç mərhələsi: aqrar, industrial və postindustrial. Aqrar – kiçik qruplarla çalışan təbiətlə birbaşa əlaqədə olan insanlar. İndustrial – korporasiya və firma başda olmaqla əsas müəyyənedici sahə sənayedir. İnsanın süni mühitlə qarşılıqlı fəaliyyətini təmin edir. Postindustrial – mədəniyyətdə insanın insanla: məmur və ərizəçi, həkim və xəstə, müəllim və şagird qarşılıqlı münasibətləri ön planda olduğuna görə insanın sosiallaşmış vərdişlərinin mühümlüyü.

25. Mədəniyyətdə böhran və onun Azərbaycanda təzahür elementləri. Submədəniyyət anlayışı.

Cəmiyyət idealın pozulmasının mədəniyyətin böhranının yaranmasına birbaşa təsiri. Azərbaycan respublikasında mədəniyyətin böhranının elementləri. Mənəvi böhran mədəniyyətində böhranın əsas meyarlarından biri kim. Azərbaycan respublikasında köhnə mənəviyyat tipinin çıxması səbəbləri. Azərbaycanda yeni mənəviyyat tipinin formalaşması. Elitar mədəniyyətə cəhd. Sosial normaların pozulması mədəniyyətin böhranın əlamətlərindən biri kimi. Cinayətkarlıq, xırda xuliqanlıq, narkomaniya, toksikomaniya və başqa mənəvi pozuntular böhranın nəticəsi kimi. Submədəniyyət anlayışı və onun mahiyyəti. Submədəniyyət hadisəsi kimi milli hisslərin güclü vüsətinin təzahürü kimi. Submədəniyyətin müxtəlif tərəfləri.

Dördüncü bölmə. Mədəniyyətin sosiallaşmasının əsas istiqamətləri

26. Yeni dövrün mədəniyyətində gender münasibətləri.

Gender haqqında anlayış. Patriaxal və matriaxal şüur. Tarixdə qadın və kişinin rolu. Dünya mədəniyyətində xüsusi yer tutmuş gender probleminin Azərbaycana inteqrasiyası. Kişi və qadının cəmiyyətdə rolu, onların arasındakı mental və emosional xarakteristikalardakı fərqlər, müvafiq davranış növləri. Müasir Azərbaycan qadınının cəmiyyətin, dövlət quruculuğunun ən yüksək səviyyələrində iştirak etməsi, qlobal-bəşəri dövlət məsələlərinin həllinə cəlb olunması respublikamızda mədəni qloballaşmanın təzahürü kimi. Gender nəzəriyyəsi və gender siyasəti. Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənətinin çiçəklənməsi dövrü. Nizaminin, Füzulinin yaradıcılığında qadın obrazı. Müsəlman renessansı. Yusif Ziya Talıbzadənin “Erkəklər və qadınlar” əsəri.

27. Müasir dövrdə Dövlət və qeyri-dövlət təşkilatlarının mədəniyyətin inkişafında rolu və təsnifatı.

Müasir Azərbaycanda dövlətin mədəni siyasətinin əsas məzmunu və mahiyyəti. Mədəni siyasətdə dünya təcrübəsi və milli xüsusiyyətlərin təzahürü. Cəmiyyətin möhkəm inkişafı, həyat şəraitinin keyfiyyətcə yüksəldilməsi, vətəndaşların mədəni səviyyəsinin gücləndirilməsi və təhlükəsizliyin artırılması-müasir Azərbaycanda mədəni siyasətin əsas məzmunu kimi. Milli və ümuminsani mədəni dəyərlərə xas olan şəxsiyyətin formalaşdırılması-mədəni siyasətin əsas vəzifələrindən biri kimi.

Mədəniyyətin inkişafında müasir dövlət təşkilatlarının təsnifatı: Dövlət orqanları (Prezident Aparata, Nazirlər Kabineti, Milli Məclis, Mədəniyyət, gənclər, idman və turizm; İqtisadiyyat, maliyyə, hüquq nazirlikləri, dini təşkilat, Elmlər Akademiyası, Dövlət teleradio və nəşriyyat) Yerli icraiyyə hakimiyyəti; Təhsil, elm və incəsənət, dövlət idarələri.

28.Cəmiyyətin inkişafında mədəniyyət və iqtisadi şəraitin qarşılıqlı əlaqəsi.

Cəmiyyətin iqtisadi inkişafının əsas mərhələləri. Cəmiyyətdə sosial – iqtisadi inkişafı insanların bilik, əxlaqi dəyər və normalarına, davranışına təsiri. İnsanların fəaliyyət davranışının ənənəvi və rasional vasitələri.

XX əsrdən başlayaraq Azərbaycanda iqtisadi inkişafın əsas mərhələləri. Bu mərhələlər dövründə sosial – iqtisadi şərait. Azərbaycanın iqtisadi inkişafının mərhələlərində mədəniyyətin səciyyəvi əlamətləri. Mədəniyyətin iqtisadi səmərəliliyi. Mədəni prosesləri həyata keçirən təşkilatlar, müəssisələr, idarələr, habelə dövlət və ictimai orqan, yaradıcı ittifaqlar və onların üzərinə düşən funksiyalar.

29.Cəmiyyətdə texniki tərəqqi ilə mədəniyyətin qarşılıqlı əlaqəsi

Texnikanın yaranma tarixindən qısa icmal. Texnika və texnologiya anlayışları. Cəmiyyətin texnikləşdirmə prosesi. Cəmiyyətdə texnikləşdirmə qlobal və ümumbəşəri proses kimi. Elmi – texniki tərəqqi və onun əsasları. Müasir sivilizasiyada texnikanın rolu. Texnikləşdirmənin üç əsas mərhələsi: Sənaye qədərki; Sənaye; Müasir yüksək sənaye. Cəmiyyətin texnikləşdirilməsinin mədəniyyətə təsiri. Mədəniyyət və texnikanın inkişaf vəhdəti və onun qarşısında duran problemlər. Bu problemlərə yanaşmanın iki aspekti

30. Cəmiyyətdə mədəni proseslərin sosial cəhətdən nizamlanması

Mədəni proseslərin idarə olunması və nizamlanması anlayışı, məqsədi və dövriyyələri. Mədəniyyətin idarə olunması – mədəniyyətə şüurlu, planauyğun və məqsədyönlü təsiri kimi. Mədəniyyətin idarə olunması ilə digər sahələrin idarə olunması arasındakı fərqli cəhətlər. İdarəolunma və nizamlanma anlayışı arasındakı fərqli cəhətlər. Mədəniyyətin nizamlanması – mədəni dəyərlərin istehsalı, qorunması, paylaşdırılması və istehlakı üçün əlverişli şəraitin yaradılması kimi. Maddi, texnoloji, təşkilati və sosial – psixoloji belə şəraitlərdən biri kimi.

31.Müasir şəhər və kənd mədəniyyətləri və insan.

Şəhər – cəmiyyətin sosial – məkan forması kimi. Sosial mədəni mühitə birbaşa təsir prosesində şəhər mühiti əsas amil kimi. Şəhər mühitinin tərkibi. Şəhər mühitinin coğrafi və sosial xüsusiyyətləri. Şəhər strukturunun sosial spesifikası. Şəhərin mədəni potensialı – mədəniyyətin inkişafının əsas amili kimi. Şəhər mədəniyyətinin rəngarəngliyi. Müasir şəhər mədəniyyəti şəraitində şəxsiyyətin özüntəyininin problemləri.

32. Müasir gəncliyin mədəniyyətinin əsas xüsusiyyətləri və elementləri.

Gənclər – cəmiyyətin sosial təbəqələrindən biri kimi. Gənclərin yaş xüsusiyyətləri. Gənclik çağlarına xas olan fiziki və psixoloji keyfiyyətlər.“Gənclik mədəniyyəti” anlayışı. Gənclik mədəniyyətinin hissi – emosional və əyləncə məzmunu. Gənclik mədəniyyəti – submədəniyyət hadisəsi kimi.Tələbə - gənclər mədəniyyətinin təşəkkülü, formalaşması və əsas elementləri. Gənclərin qeyri formal özfəaliyyət hərəkatı – müasir sosial şəraitə qarşı duran kortəbii proses kimi. Gənclər qeyri – formal özfəaliyyət birlikləri və onların təsnifatı.

33. İşgüzarlıq mədəniyyəti anlayışı və onun əsas xüsusiyyətləri.

İşgüzarlıq anlayışının mahiyyəti. İşgüzarlıq mədəniyyəti, sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı xüsusiyyət anlayışı. İşgüzarlıq mədəniyyətinə daxil olan norma və dəyərlər. İşgüzarlıq mədəniyyətinin iki təbəqəsi: dəyərli və mental. İşgüzarlıq mədəniyyətində dəyərli təbəqə işgüzar münasibətlərin etik tərəfi kimi. Mental təbəqə təfəkkürlə bağlı tərəf kimi. Azərbaycanda müasir sahibkarlığın vəziyyəti və bunun əsasında işgüzarlıq mədəniyyətinin formalaşması. Napoleon Hill “Düşün və varlan” əsəri.

34.Mədəniyyət və şəxsiyyətin sosiallaşması.

“Şəxsiyyətin sosiallaşması” anlayışı və onun təhlili. Sosial mühit və şəxsiyyət. Şəxsiyyətin sosiallaşmasında mədəniyyətin funksiyaları. Şəxsiyyətin idenmifikasiyası. Sosial mədəni nümunə. Şəxsiyyətin mədəni fəallığı. Sosiallaşma prosesinin 3 səviyyəsi. Şəxsiyyətin mədəni fəallığının mexanizmləri və onun təsnifatı.Tələbatlar – şəxsiyyətin mədəni fəallığının əsas mənbəyi kimi.Təlabatların təsnifatı. Sosial və professional yaradıcılıq. Sosial – mədəni yaradıcılıq və onun mahiyyəti.Yaradıcılığın subyektləri. BrianTracy “Bəhanələrə yox” əsəri

Beşinci bölmə. Kulturologiyanın müasir problemləri

35.Müasir Azərbaycan mədəniyyəti.

Son illərdə Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı. Azərbaycan mədəniyyətinin dünyaya inteqrasiyası. Azərbaycanda Heydər Əliyev fondunun yaranması. Heydər Əliyev fondunun Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafında rolu. Təhsilin inkişafı. Avropa standartlarına uyğun təhsil müəssisələrinin yaranması. Elmin inkişafı. Memarlıq. Musiqi. Muğam mərkəzinin yaranması. Folklorumuzun qorunub saxlanması. Azərbaycanda sivilizasiya. Muzeylərin beynəlxalq standartlarda yenidən qurulması.

36. YUNESKO – nun məqsəd və vəzifələri

YUNESKO elm, təhsil və mədəniyyət üzrə ixtisaslaşmış təşkilat kimi. Milli-mədəni irsin qorunmasında və təbliğində YUNESKO-nun rolu. YUNESKO-nun xətti ilə dünya ölkələrinin klassiklərinin yubileylərinin qeyd edilməsi. Beynəlxalq festivalların keçirilməsində YUNESKO-nun dəstəyi. Azərbaycanın müasir mərhələdə YUNESKO ilə əməkdaşlığı. Azərbaycan Milli Komissiyasının gördüyü tədbirlər. Azərbaycan Mədəniyyətinin Dostları Fondunun xətti ilə mədəni irsin təbliği, milli və regional səviyyədə mühafizəsinin təşkil olunması. Azərbaycanın ənənəvi klassik musiqisinin dünya miqyasında tanınması və Bakıda Beynəlxalq Muğam Mərkəzinin yaradılması. Qeyri-maddi mədəni irsin qorunması haqqında konvensiya və onun əhəmiyyəti.

37.Multikulturalizm:tarixi, mahiyyəti və əsas xüsusiyyətləri.

Multikulturalizm anlayışı. Multikulturalizmin tarixi, mahiyyəti və xüsusiyyətləri. Multikulturalizm terminin ədəbiyyata gətirilməsi. Multikulturalizm və Antimultikulturalizmin məhfumlarının fərqli xüsusiyyətləri. Multikulturalizmin bir sosial hadisə kimi formalaşması. Multikulturalizm sosial bir hadisə kimi. Multikulturalizm: Nailiyyətlər və problemlər. Tolerantlıq multikulturalizm siyəsətinin əsası kimi. Multikulturalizm həyat tərzi kimi. Multikulturalizmin Azərbaycanda tarixi təkamülü Azərbaycanda multikulturalizm siyəsətinin mahiyyəti.

38.Mədəniyyət siyasətinin milli və dini aspektləri.

Millətlərarası və dinlərarası münasibətlər. Azərbaycan Respublikası konstitusiyasının 25-ci maddəsinin III bəndi: “Dövlət irqindən, milliyyətindən, dinindən, dilindən, cinsindən, mənşəyindən, əmlak vəziyyətindən, qulluq mövqeyindən, əqidəsindən, siyasi partiyalara, həmkarlar ittifaqına və digər ictimai birliklərə mənsubiyyətindən asılı olmayaraq hər kəsin hüquq və azadlığının bərabərliyinə təminat verir”. Mədəniyyət sahəsində dövlət siyasətinin prinspləri. Tolerantlıq. Multikulturalizm. İnterkulturalizm.

39. Tarixi-mədəni turizmin kulturoloji aspektləri.

Mədəni turizm - təbii, tarixi-mədəni abidələr, muzey, teatr, ictimai tikililər, xalqların həyatı və adət-ənənəsi ilə tanış olmaq məqsədilə həyata keçirilən turizm fəaliyyəti kimi. Mədəni turizm anlayışı ilk dəfə 1980-cı illərdə Avropa Birliyinin mədəni kimliyi və mədəni mirasını ortaya çıxarmaq üçün aparılan araşdırmalar Mədəniyyətin ayrılmaz bir hissəsi olaraq inkişaf etməsi. Turizmin tarixi inkişaf mərhələsi qədim keçmişə malikdir. Və kulturoloji aspektdə öyrənilməsini turizmin ilk tarixini 3 istiqamətində öyrənmək olar. I istiqamət təhsil məqsədilə edilən səyahətlər; görkəmli adamlarla görüşlər, tarixi mədəniyyət abidələri, qədim şəhərlər, incəsənət əsərləri ilə tanışlıqdır.II istiqamət, keçmişin ictimai həyatı ilə bağlı olan dini mədəniyyət ocaqlarında ziyarətin təşkilidir. III istiqamət istirahət və sağlamlıq, idman mərkəzlərində səyahətin təşkil olunmasıdır.

40. Etik, hüquqi və siyasi mədəniyyət

Etik mədəniyyət anlayışı və mahiyyəti. Etikanın elm kimi vəzifəsi. Etik mədəniyyətin dünyagörüşü dəyəri, dini və kübarlıq xarakteri. Etika - əxlaq haqqında təlim kimi. Peşəkar etika. Məsuliyyət mədəniyyəti. Hüquq mədəniyyəti anlayışı və mahiyyəti. Şəxsiyyətin hüquq mədəniyyətinin səviyyəsi. Cəmiyyətin hüquq mədəniyyəti səviyyəsinin ənənəvi göstəriciləri. Hüquqi intizam və hüquq sistemi. Siyasi mədəniyyət – kulturologiyanın tədqiqat obyekti kimi. Siyasi mədəniyyət anlayışı. Cəmiyyətin siyasi mədəniyyəti. Dövlətin siyasi mədəniyyəti. Dövlətin siyasi institutlarının funksiyaları.

41. Demokratiya və vətəndaş cəmiyyəti mədəniyyəti

Demokratiya mədəniyyəti: mahiyyəti, prinsipləri, dəyərləri və normaları. Demokratiya mədəniyyətinin mahiyyəti. Demokratik mədəniyyətin başlıca parametrləri. Demokratik mədəniyyət prinsipləri və dəyərləri. Demokratiyanın inkişafına mane olan sosial hadisələr. Vətəndaş cəmiyyəti mədəniyyəti. Vətəndaş cəmiyyəti mədəniyyətinin vəzifələri. Vətəndaş cəmiyyəti mədəniyyətinə qoyulan tələblər.

42. Mədəni insan düsturu

Mədəni insan formulu. Bilik – mühüm mənbələr: təhsil və elm. Bacarıq – həyat fəaliyyətinin vərdiş və texnologiyaları. Təcrübə. Mütəşəkkillik – nizam-intizama bağlılıq, sosial məsuliyyət, iradə. Mənəviyyat – humanizm, məhəbbət, dostluq, vicdan, ləyaqət, xeyirxahlıq. Mühüm mənbə: tərbiyə. Yaradıcı fəaliyyət – Mədəni insanın şüurlu tələbatı olmaqla, bilik, bacarıq, mütəşəkkillik və pozitiv mənəviyyat səviyyəsi ilə müəyyənləşir.

43. Liderlik mədəniyyəti

Liderlik mədəniyyəti. Liderlik mədəniyyəti anlayışı. Liderin idarəetmə funksiyası və üslubu. Lider keyfiyyətlərinə qoyulan tələblər. Liderin peşə etikası və məsuliyyət mədəniyyəti. Liderliyin effektivliyi. Liderin idarəetmə texnologiyası. Üç dairə metodu: vəzifə, kollektiv, fərd. Liderin idarəetmə metodları. Vəzifənin qoyulması. Planlaşdırma, Brifinq və Təlimatlandırma. Nəzarət. Qiymətləndirmə. Motivləşdirmə. Təşkil etmə. Vaxtın səmərəli idarə edilməsi.

44. Müstəqillik illərində Azərbaycanın mədəniyyət siyasətinin prioritləri

Azərbaycanın mədəniyyət siyasətinin əsas vəzifələri və prinsipləri. İntellektual inkişaf, beynəlxalq əməkdaşlıq və etik tərbiyə mədəniyyət siyasətinin prioritetləri kimi. Mədəniyyətdə milliliklə bəşəriliyin vəhdəti. Milli mədəniyyətimizin qorunub saxlanılması dövlətimizin mühüm vəzifələrindən biri kimi. Tarix və mədəniyyət abidələrimizin Ümumdünya İrs Siyahısına daxil edilməsi. Azərbaycanın Avropa Şurası ilə fəal əməkdaşlığı. Muzeylərin inkişaf etdirilməsi-dövlətin mədəniyyət siyasətində proritet sahə kimi.

45. Azərbaycanda inkişaf etmiş dünya dövlətlərinin mədəniyyət siyasətinin müqayisəli təhlili.

Milli ideologiya hər bir xalqın milli maraqlarını, milli və tarixi ənənələrini, milli düşüncəsini ifadə edən sistem kimi. Müasir dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində (ABŞ, Fransa, İngiltərə və s.) milli idealara söykənən mədəniyyət siyasəti. Siyasi hakimiyyət və bütün rəmzləri Parisdə cəmləşmiş Fransanın Mədəniyyət nazirliyinin spesifik modeli. Müdaxilə etməmək prinspinə əsaslanan Böyük Britaniya modeli. Qeyri-mərkəzləşdirilmişvə federal alman modeli. Skandinaviya ölkələrinin – korporativlik, eqalitarizm və rifah modeli. Beynəlxalq təşkilatların mədəniyyət siyasətinin formalaşmasına yardım məqsədilə təşkil etdikləri konfranslar.

46. Azərbaycan muzeylərinin yaradılması və kulturoloji istiqamətdə öyrənilməsi

Klassik muzeylərin, ev muzeylərinin və tarix-diyarşünaslıq muzeylərinin yaradılmasının kulturoloji əhəmiyyəti. Milli statuslu muzeylərin təsnifatı. Azərbaycanın mədəniyyət siyasətində - muzeylərin inkişafı pripritet sahə kimi. Dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra muzeylərin inkişafı, tarixi, arxeoloji, memarlıq abidələrinin mühafizəsi, qoruqların və açıq havada olan muzeylərin qorunması məqsədi ilə verilmiş sərəncamlar. Tarix boyu Azərbaycanın qəhrəmanlıq salnaməsinin, dəfələrlə məruz qalınan soyqırımların muzeylərdə əks olunması. Işğaldan azad olunmuş ərazilərdə muzeylərin yaradılması məsələləri. Birinci və ikinci Qarabağ müharibələri zamanı qazanılan zəfərlərin,

qəhrəmanlıqların muzeylərdə təbliğ olunması, şəhidlərin adlarının əbədiləşdirilməsi.

47. Heydər Əliyev tərəfindən müəyyənləşdirilən mədəniyyət konsepsiyasında varislik faktoru.

Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsində H. Əliyevin xidmətləri. Gənc nəslin milli ruhda tərbiyə olunması məsələsində H. Əliyevin mövqeyi. H. Əliyev tərəfindən müəyyənləşdirilən mədəniyyət konsepsiyasının İ. Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsi. Heydər Əliyev və Azərbaycançılıq ideologiyası. İlham Əliyevin neft kapitalını insan kapitalına yönəltmək tezisi. "Asan xidmət" sisteminin tətbiqi. Beynəlxalq uğurlar. Daxili və xarici uğurlu siyasət. Ölkənin, eləcə də paytaxt Bakının forma və məzmun etibarilə müasirləşdirilməsi. Bakının beynəlxalq mədəni tədbirlərin məkanına çevrilməsi. Təhlükəsiz və etibarlı mühitin formalaşması. Təbii sərvətlərdən xalqın rifahı üçün səmərəli istifadə. Sosialyönümlü proqramların tətbiqi və icrasının uğurlu nəticələri. H.Əliyev fondunun irimiqyaslı layihələrin reallaşmasındakı rolu. Ölkənin maddi və qeyri maddi mədəni irsinin dünya mədəniyyəti inciləri siyahısına daxil edilməsi. UNESKO ilə sıx əməkdaşlıq. H.Əliyev fondunun və Mehriban Əliyevanın dünya əhəmiyyətli mədəni sərvətlərin bərpası və təmiri, eləcə də ölkə daxilindəki. məktəb və səhiyyə ocaqlarının tikintisindəki xidmətləri.

48. İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə mədəni quruculuq.

"Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad olunmuş ərazilərində müvəqqəti xüsusi idarəetmənin təşkili haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2020-ci il 29 oktyabr tarixli 1170 nömrəli Fərmanı. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə monitorinqlərin aparılması. İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə müvəqqəti xüsusi idarəetmənin təşkili və "Hərbi vəziyyət elan edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2020-ci il 27 sentyabr tarixli 1166 nömrəli Fərmanı.

49. Milli mədəniyyətimizin dünyaya inteqrasiyasında Azərbaycan diasporunun rolu.

Qloballaşan dünyada Azərbaycan diasporu qarşısında duran vəzifələr. Ümummilli liderin diaspor quruculuğunda qoyduğu ənənənin prezident İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilməsi. İlham Əliyevin diaspor siyasətində azərbaycançılıqideyaları.Diaspor quruculuğu, lobbiçilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi. Azərbaycan diasporu dünyanın və Avropanın ən iri ölkələrində geniş şəbəkə kimi təmsil olunması. Azərbaycançılıq-Azərbaycanda yaşayan xalqların tarixi, mənəvi-əxlaqi, mədəni ənənələri. Azərbaycanın diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin gücləndirilməsi ilə bağlı tədbirləri. Azərbaycan

mədəniyyətinin dünyaya tanıdılmasında və təbliğ edilməsindədiasporanın yeri və əhəmiyyəti. Azərbaycanda milli diasporaların yanaşı yaşaması multikulturalizmin təzahürü kimi.

50. Azərbaycanın tarixi və mədəni irsinə qarşı Ermənistanın törətdiyi cinayətlərə beynəlxalq təşkilatların ikili standart mövqeyi.

51.

Azərbaycanın tarixi və mədəni irsinə qarşı Ermənistanın törətdiyi cinayətlərə beynəlxalq təşkilatların biganə mövqeyi. eynəlxalq təşkilatların Qarabağdakı islam irsinə biganə münasibəti.“Silahlı münaqişə zamanı mədəni mülkiyyətin qorunması haqqında” 1954-ci il Haaqa Konvensiyasının və YUNESKO-nun “Mədəni mülkiyyətin qanunsuz olaraq ölkəyə gətirilməsi, ölkədən çıxarılması və mülkiyyət hüququnun başqasına verilməsinin qadağan olunması və qarşısının alınmasına yönəldilmiş tədbirlər haqqında” 1970-ci il Konvensiyasının kobud şəkildə pozulması və YUNESKO-nun bu beynəlxalq qanunlara biganə mövqeyi. 2016-cı ildə YUNESKO tərəfindən Mədəni abidələrin qorunması üzrə tərtib etdiyi ilk “Hərbi bələdçi”.YUNESKO-nun Qarabağdakı abidələrin mühafizəsi ilə bağlı qeyri-adekvat mövqeyi. Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin bu haqsızlıqlara qarşı qətiyyətli mövqeyi.

ƏDƏBİYYAT

Azərbaycan dilində

1. Abbasov N. Mədəniyyət siyasəti və mənəvi dəyərlər. Bakı, “Təknur” – 2009, 452 səh.
2. Abbasov N. Mədəniyyət siyasəti və mədəni irs. B., 2011, 220 s.
3. Aslanova R. İslam mədəniyyəti və Azərbaycan. Bakı-2006.
4. Aslanova R. Qloballaşma və mədəni müxtəliflik. Bakı: Elm, 2004, 264 s.
5. Azərbaycan qəzeti.”Qədim Sivilizasiyaların Böyük İpək yolu” 10 aprel 2008.
6. Azərbaycan etnoqrafiyası.III clddə, Bakı, “Şərq-Qərb”,2007, 384 s.

7. Azərbaycan Respublikasının mədəniyyət siyasəti. Bakı- 2000.
8. Azərbaycanda mədəniyyət siyasəti. Bakı-2003.
9. Azərbaycanda yeni mədəniyyət siyasətinin formalaşdırılmasına yardım. Bakı-2001.
10. Azərbaycan incəsənəti. (K.Kərimov R.Əfəndiyev N.Rzayev N.Həbibov) Bakı, 1992
11. Azərbaycan multikulturalizmi. Ali məktəblər üçün dərslik. Bakı, 2017.
12. Bağırov Z. Fəlsəfə sxemlərdə. Dərs vəsaiti. B., "Elm" 2009, 208 s.
13. Bünyadov Z. Yusifov Y. Azərbaycan tarixi. I cild Bakı- 1994.
14. Bünyadzadə K. Şərq və Qərb ilahi vəhdətdən keçən özünüdərk, B.,"Nurlan"2006
15. Cəfərov N. Azərbaycan mədəniyyəti məsələləri. Bakı: BDU, 2000, 50 s.
16. CəfərovN.Tarixiliyin müasirliyi və müasirliyin tarixiliyi.B., "Elm və təhsil",2011,200s.
17. Cəmiyyət və Sivilizasiya. AZERİBLOQ. COM.
18. Əfəndiyev R. Azərbaycan Dekorativ-tətbiqisənəti. Bakı-1998..
19. Əfəndiyev T. Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənəti. Təbriz-2003.
20. Əsədova M.R. Yusif Ziya Talıbzadə (1877-1923), İstanbul-2019 416 səh.
21. Əsədova M.R. Mədəniyyət və qloballaşma Dərs vəsaiti "İN-2017" MMC Bakı 2017 68 səh.
22. Əsədova M.R. Mədəniyyət tarixinə dair tədqiqatlar (dərs vəsaiti) "İN-2017" MMC Bakı 2017 154.səh
23. Əsədova M.R. Memorial muzeylərin fəaliyyəti (metodik tövsiyə) "İN-2017" MMC Bakı 2017, 98 səh
24. Əliyev R. Dinin əsasları.
25. Əliyev E. İnternet texnologiyalar və incəsənət. B., 2018, 171 s.
26. Əliyeva S. Ünsiyyət mədəniyyəti. Bakı, Gənclik,2013, 215 s.
27. Əliyeva S. İnformasiya mədəniyyəti. Bakı, Mars Print 2010,s.110
28. ƏliyavaS. Mədəni antropologiyaya giriş.Bakı 2018,s.182
29. Əzimova R. "İnsanlıq XXI əsrin elmidir" (sintezin məna təşkil edən konstantlarının axtarışında), Bakı – "Təknur" - 2012, 156 səh.
30. Hantinqton S.P. "Sivilizasiyaların toqquşması" "Foreign Affaris", dərgisi. 1993-cü ilinyayı. İngiliscədənAzərbaycan dilinə çevirən NiyaziMehdidir.
31. Heydər Əliyev mədəni irsimizin keşiyində. I kitab. Bakı: "Bakı", 2001, 440 s.
32. Heydər Əliyev mədəni irsimizin keşiyində. II kitab. Bakı: "Bakı", 2001, 547s.
33. Həbiboğlu V. Qədim türklərin dünyagörüşü. Bakı-1996.
34. Həsənli H S. İslam mədəniyyətində din. Bakı-1998.
35. Həsənli S. İslam mədəniyyətində din. Bakı-1998.
36. Hüseynli F. Sivilizasiya və milli müəyyənlik. Bakı-1997.
37. Hüseynov İ. Tətbiqi kulturologiya. Dərslik. Bakı-2004.
38. Hüseynova F. Müstəqillik dövründə Azərbaycan-Türkiyə əlaqələrinin kulturoloji aspektlri (elm, təhsil, mədəniyyət) B., "Nurlan"2007 302 s.
39. Hegel. Ruh fəlsəfəsi. Fəlsəfə elmləri ensiklopediyası III cild, B.,2003, 458 s.

40.Xəlilov B. Azərbaycan dılı:dünən, bu gün. Bakı-2004.
41.İzzətbəyov Ə. İslam vəmüasirlik
42.Kulturologiya. ADMİU. Dərslik. Bakı-2003.
43.Kulturologiya. Sxemlər albomu (Tərtib edəni: T.Behbudov). Bakı: Mütərcim, 2006, 80 s.
44.Qərb Universiteti Gender araşdırmaları mərkəzi. "Gender elminə giriş”. 1-2 hissə.
45.Quliyev R. Sosiologiya. Bakı-1995.
46.Qurbanov A. MüasirAzərbaycan ədəbi dili. I cild. Balp- 2003.
47.Manafova M. Mədəniyyət tarixi və nəzəriyyəsi. Bakı: “Təbib”, 2006, 402 s.
48.Manafova M. Mədəniyyət tarixi və nəzəriyyəsi. Dərslik. Bakı-2006.
49.Mehriban Əliyeva “Azərbaycan məbədləri” Azerbaijan İrs. com.
50.Mehdi N., Mehdi D. Fəlsəfə tarixində fəlsəfə. Nə üçün və necə deyilənlər haqqında kitab (fəlsəfə üzrə dərs vəsaiti). Bakı, Qanun. 2005, 276 səh.
51.Mədəniyyət tarixi və nəzəriyyəsi. Dərslik. Bakı-2010.
52.Mədəniyyət tarixi və nəzəriyyəsi (dərslik). Bakı: ADMİU, 2006, 820 s.
53.Məmmədov Ə. Elmi idrak və onun inkişaf dialektikası. Bakı-1998.
54.Məmmədov F. Kulturologiya. Bakı-2008.
55.Məmmədov F.T. “İdarəetmə mədəniyyəti xarici ölkələrin təcrübəsi” – Bakı, “Apastrof” çap evi, 2013.672 səh.
56.Məmmədov M. Cəmiyyət, din və ateizm. Bakı-1985.
57.Məmmədova S. Mədəniyyətşünaslıq. Bakı: “Kooperasiya” nəşriyyatı,2001,202s.
58.Məmmədova V. Mədəniyyət və sivilizasiya. Metodikvəsait. Bakı-2011.
59.Mirzəcanzadə R. Gender və femenizm.
60.Musəvi E. İslam və Qərb mədəniyyəti . B.,
61.Nağıyev C. Qədim Şərq ədəbiyyatı. Bakı-2004.
62.Nağıyev C. QədimŞərqədəbiyyatı. Bakı-2004.
63.Rzayev N. Əcdadların izi ilə. Bakı 1997.
64.Salamzadə Ə.Ə. Azərbaycan sənətşünaslığı müstəqillik illərində. B.,2012-160 s.
65.Sofiyev X. Şərq-Qər bmədəniyyətləri və Əhmədbəy Ağaoğlu.Bakı. Ocaq,2004, s.240
66.Süleymanlı M.A. “Kulturologiya”nın tədrisi məsələsinə dair. “Mədəniyyə tdünyası”, IV buraxılış, Bakı: ADMİU, 2002, s. 39-42.
67.Süleymanlı M.A. Müasir dövrdə mədəniyyət müəssisələrinin idarəolunması və iqtisadiyyatı (metodik tövsiyə). Bakı: ADMİU, 1996, 60 s.
68.Süleymanlı M.A. Sosial-mədənisahənin idarəedilməsinin elmi-nəzəri və əməli məsələləri (“Tətbiqi kulturologiya” dərsliyinin VII fəsli, s. 306-355). Bakı: Mars-Print, 2004, 412 s.
69.Şahhüseynova S .Estetika. incəsənət təmayüllü aliməktəblər üçün dərslik.B., “Zərdabi LTD” 2015, 344 s
70.Şükürov A. Kulturologiya. Dərslik. Bakı-2003.
71.Şükürov A. Abdullazadə G. Azərbaycan fəlsəfəsi. Qədim dövr. Bakı 1993.
72.Şükürov A. Fəlsəfə və zaman. Bakı. Elm-1998.

73.Şükürov. Qloballaşma mahiyyəti və perspektivləri. Bakı- 2001.
74.Göyalp Z. Türkçülüyün əsasları. Bakı. “Maaif” nəşriyyatı. 1991. 175 səh
75.Plutarx, Siseron haqqında, SiseronTuskulan söhbətləri. Tərtib edəni Nəcəfov İ.. B.,”Adiloğlu” nəşriyyatı-2006, 248 s.
76.Tağıyev Ə. Əliyev Q. Kulturologiya. Bakı-1997.
77.Tağıyev Ə. İnsan və millət fəlsəfəsi (ideyalar və reallıqlar). Bakı, “Avropa” nəşriyyatı – 2018. 120 səh.
78.Tətbiqi kulturologiya (Dərslik). Bakı: ADMIU, 2004, 412s.
79.Ulusel R. Mədəniyyət və texnosivilizasiya. B., 2003
80.Yusifov Y.Qədim Şərq tarixi. Bakı-2005.

Rus dilində

81.Абдуллаева Р.Г. Проблема художественного стиля в информационной культуре – Б.: Элм, 2003 – 256 с.
82.Культура Советского Азербайджана. Баку: Азернешр, 1980, 182 с.
83.Культурная (социальная) антропология. М.: Академический Проект, 2004, 268 с.
84.Культура устойчивого развития: от идеи к реальности.Баку-ЭЛМ,2013,348 стр.
85.Керимли В.Г. Тюрки в Грузии. Б., «Текнур», 2011, 240 стр.
86.Гуревич П.С. Културология (учебник, 3 – е изд., перераб.и доп.) Москва, УИЦ «Гардарики», 1999.
87.Золкин А. Л. Културология (учеб.Пособие для вузов, под ред. Проф. Н.В. Михайловой). Москва, ЮНИТИ – ДАНА, 2001.
88.Золкин А. Л. Културология, Москва, 2009, стр.583
89.История и културология (учебное пособие для студентов вузов.Н.В. Шишова, Т. В. Кулич, М.И. Бойко и др., Под ред. И. Шишовой). Москва, Издателскаякорпорачия «Логос», 1999
90.Культурология (Учеб. Пособие для вузов. Под. Ред. Проф. А.Н. Марковой, 3 – е изд). Москва, ЮНИТИ – ДАНА, 2002
91.Культура на пороге III тысячелетия. Тезисы. Докладов международного семинара в г. Санкт-Петербурге (25-26 апреля 1994 года). Санкт-Петербург: 1994, 224 с.
92.Культурология (учеб. Пособие для вузов. Под. ред. Проф. А.Н. Марковой, 3-е изд). Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2002 384 с.
93.Культурология . М.: Изд. «Природа» 2001, 236 с.
94. Мамедов Ф. Культурология. Вопросы теориееи и истории (метариалы к лекциям и семинарам). Статьи, доклады и выступления. Б.: 2002, 101 с.
95.Мамедов Ф.Т. Културология (учебное пособие). Баку, Абилов, Зейналов и сыновья, 2002
96. Мамедов Ф.Т. Культурная политика «проблемы и принципы направления культурной». “Təhsil, mədəniyyət, incəsənət” jurnalı, Б.: 2003, № 3, с.83-90.

97. Мамедов Ф.Т. Культурология (Вопросы теории и истории). Учебного пособия. Баку: «Абилов, Зейналов и сыновья», 2002, 534 с.
98. Мамедов Ф.Т. Культурология как путь к эффективной жизнедеятельности. Баку: «Абилов, Зейналов и сыновья», 2006, 576 с.
99. Мамедов Ф.Т. О задачах новой культурной политики в Азербайджане. Б.: 1998, 76 с.
100. Мамонтов С.П. Основы култyрологии (Учебное пособие для высших учебных заведений). Москва, «Олимп», «ИНФРА - М» 1999
101. Толпыкин В.Е. Культурология: учебник для вузов, М. Эксимо,2010, 432 с.
102. Саламзаде Э.А. Искусствознание Азербайджана ХХ века.Б., Элм, 2001-352 с.

İnternet materialları

96. www.ovras.tr. Türk Dünyasının sosyalvekültürəl durumu (Ozey Ramazan).
97. http://intellect.musigi-dunya.az ("İntellektual mülkiyyət" jurnalının elektron versiyası: azərbaycan, rus və ingilis dillərində).
98. http://kultura.rossii.ru/ RusiyaFederasiyasımədəniyyəti
99. http://www.culture.az MədəniyyətNazirliyi
100. kultura.az/news/2013112109484942
101. www.wikipedia .com
102. www. met. gov.az
103. www. azerbaijan .az
104. http://diaspor.gov.az/hesabatlar/pdf/2016.pdf
105. https://azpost.info/unesco-nun-qarabagda-peykl%C9%99-musahid%C9%99l%C9%99r-aparmasi-q%C9%99buledilm%C9%99zdir/
106. https://apa.az/az/medeniyyet-siyaseti/Lavrov-UNESCO-nun-Dagliq-Qarabagdaki-abidlrin-muhafizsi-il-bagli-aktivlik-gostrcyin-umid-edirik-616223
107. http://mct.gov.az/az/umumi-xeberler/13291
108. https://qafqazinfo.az/news/detail/unesco-qarabagdaki-islam-irsine-bigane-yanasmamalidir-rusiyanin-din-xadimi-306098
109. https://az.wikipedia.org/wiki/Az%C9%99rbaycan_muzeyl%C9%99ri